

שלום רב,

הנדון: קריאה להקמה מיידית של מנגנון חקירה עצמאי לחקירת חשדות "עופרת יצוקה"

אנו, ארגוני זכויות אדם בישראל, שבים וקוראים לממשלת ישראל להקים ללא דיחוי מנגנון חקירה עצמאי ובלתי תלוי על מנת לחקור ביסודיות את החשדות שעלו בדבר הפרות של המשפט הבינלאומי במהלך מבצע "עופרת יצוקה". אנו עושים כן שוב, על אף התשובות השליליות להן זכינו עד היום, מאחר שאנו סבורים שזוהו עניין מהותי הנמצא בנפשה של החברה בישראל. מאז תום המבצע חלפה כבר שנה ובתוך זמן קצר יחלו דיונים במוסדות האו"ם באשר ליישום על ידי הצדדים של המלצות דו"ח ועדת גולדסטון, שאחת המרכזיות שבהן הייתה דרישה לחקירה ישראלית עצמאית של החשדות להפרות של המשפט הבינלאומי.

לאחרונה מסר הפרקליט הצבאי הראשי, כי עד עתה נפתחו 27 חקירות של המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח) בנוגע לאירועים שונים. יתר החשדות מתחקרים באמצעות "תחקירים מבצעיים". ואולם, תחקירים וחקירות מצ"ח אלה אינם מקיימים את חובת החקירה ואינם ממלאים את מטרותיה. ראשית, חקירות מצ"ח בודקות חריגות מהפקודות הנהוגות. לכן הן מתאימות למקרים, בהם החשד הוא לביצוע פעולה שנוגדת את פקודות הצבא. לעומת זאת הנתונים הרבים שנחשפו עד היום, ובכללם תחקירים שבוצעו על-ידי ארגונים ישראלים ובינלאומיים, מעלים חשד כי רבות מהפגיעות באזרחים, ברכוש ובמבנים אזרחיים במהלך מבצע "עופרת יצוקה" היו תוצאה של מדיניות, שנבעה על ידי דרגים בכירים בממשלה ובצבא, באישור הפרקליטות הצבאית. מכאן, שעל החקירה לכלול בחינה של הפקודות ושל ההנחיות שניתנו לקראת המבצע ובמהלכו. כדי לחקור חשד שניתנו פקודות לא חוקיות, או שמדיניות לוחמה הייתה מנוגדת למשפט ההומניטארי הבינלאומי, דרוש גורם שאיננו כפוף לנותני הפקודות ושלא היה מעורב בגיבוש הפקודות וההנחיות ערב היציאה להתקפה.

שנית, עיקר החשדות מתחקרים כאמור באמצעות "תחקירים מבצעיים" בלבד. מדובר בתחקירים הנערכים על ידי קצינים בכירים והמועברים לבחינתו של הפרקליט הצבאי הראשי. הליך בדיקה זה פגום בשלושה אופנים מרכזיים:

- היעדר עצמאות – מדובר בהליך בדיקה הנעשה על-ידי 'נוגעים בדבר' שאינם בלתי-תלויים בגופים ובאנשים שהחלטותיהם ומעשיהם אמורים להיבחן. כך במיוחד, כאשר הפרקליט הצבאי הראשי, שהיה מעורב בקבלת ההחלטות לפני היציאה למבצע ובמהלך הלחימה, הוא שגם כעת נותר הפוסק העיקרי בעניין;
- היעדר שקיפות – תחקירים מבצעיים הינם חסויים ואין כל אפשרות לעיין בהם. הפועל היוצא מכך, כי מדובר בהליך בדיקה שאין כל דרך רצינית לפקח על אמינותו ועל רצינותו;
- היעדר אפקטיביות – עורכי תחקירים אינם חוקרים מקצועיים ומטרת החקירות אינן חשיפת הפרה של הדין אלא איתור כשלים מבצעיים. משכך, ובצירוף העובדה שענייננו בהליך שאינו עצמאי ואינו שקוף, ברי שאין בהליך הבדיקה באמצעות תחקירים כדי להביא באופן סביר לממצאים אובייקטיביים באשר לאחריות למעשים.

ואכן, אף הוועדה מטעם האו"ם בראשותו של השופט גולדסטון עמדה על אי הלימת התחקירים המבצעיים וחקירות המצ"ח ככלי חקירה מתאים והדגישה את חובתה של מדינת ישראל לקיים חקירה עצמאית ואפקטיבית, שאין בה את הפגמים שבשני כלי חקירה אלו. משהליכי הבדיקה שיזמה ישראל מאז פורסם הדו"ח אינם שונים מאלה שקדמו לפרסומו, אנו סבורים כי אותם ליקויים עליהם עמדה הוועדה שרירים וקיימים גם כיום.

לנוכח כל אלה אנו קוראים לך להקים ללא דיחוי נוסף גוף חקירה בלתי תלוי, שיקיים חקירות עצמאיות ואפקטיביות במקרים בהם מתעורר חשד, כי כוחותיה של ישראל הפרו הוראות של המשפט הבינלאומי במהלך מבצע "עופרת יצוקה". אנו סבורים כי נדרש שילובו של מומחה זר במשפט ההומניטארי הבינלאומי, שיוסיף משקל להבטחת אמינות החקירה ורצינותה. על החקירה לבחון את התנהלות ישראל במבצע עופרת יצוקה, לרבות בחינה של אחריות הדרג המדיני והפיקודי. כן יש להטיל על גוף החקירה להכין תשתית חוקית להתנהלות עתידית של הצבא כך שהפקודות וההנחיות שיגובשו יעלו בקנה אחד עם חובותיה של ישראל על פי המשפט הבינלאומי.

אנו מתקרבים לתום לוח הזמנים, שהוקצב בדו"ח גולדסטון לשני הצדדים לקיים חקירות עצמאיות, בטרם תועבר חקירת החשדות לפורומים בינלאומיים וזרים. סירובה של מדינת ישראל לקיים חקירה עצמאית יחשוף קציני צבא וחברים בממשלה הקודמת לחקירות ולמשפטים, שעשויים להיערך בחו"ל. היקף הפגיעה באוכלוסיה האזרחית במהלך המבצע היה חסר תקדים. אוכלוסייה זו עדיין נתונה למדיניות של סגר וענישה קולקטיבית, המונעים שיקום וקיום של חיים תקינים גם אחרי שתמה הלחימה. החשדות שהועלו בנוגע להתנהלות הצבא הם קשים וחמורים ביותר. לציבור בישראל יש הזכות לקבל הסבר על הדברים שנעשו בשמו ברצועת עזה.

בכבוד רב,

חגי אלעד

מנכ"ל

האגודה לזכויות האזרח בישראל

ג'סיקה מונטל

מנכ"לית

בצלם

שרי בשי

מנכ"לית

גישה – המרכז לשמירה על הזכות לנוע

ישי מנוחין

מנכ"ל

הוועד הציבורי נגד עינויים

רועי מאור

מנכ"ל

יש דין

דליה קירשטיין מנכ"לית

המוקד להגנת הפרט

חסן ג'בארין מנכ"ל

עדאלה

הדס זיו

מנכ"לית

רופאים לזכויות אדם

אריק אשרמן, מנכ"ל

שומרי משפט – רבנים למען זכויות האדם

העתק:

שרי הממשלה

מר מני מזוז, היועץ המשפטי לממשלה

האלוף אביחי מנדלבלית, הפרקליט הצבאי הראשי